

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง (Native chicken) เป็นการเลี้ยงสัตว์ในระดับหมู่บ้านของเกษตรกรไทยในชนบทมาเป็นเวลานานแล้วโดยทั่วไปเกือบทุกครัวเรือนมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ยครัวเรือนละ 10 – 20 ตัว ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ไม่ได้เอาใจใส่ดูแลมากนัก จนถึงปัจจุบันนี้สภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในชนบท ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ไก่พื้นเมืองเป็นไก่ที่เลี้ยงง่าย มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมและโรคต่างๆ การเลี้ยงใช้ทุนน้อย จึงเหมาะกับเกษตรกรที่ไม่มีความรู้ความชำนาญมาก่อน ประกอบกับปัจจุบันมีผู้นิยมบริโภคไก่พื้นเมืองสูงมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สุพจน์, 2542: 5) โดยเฉพาะไก่พื้นเมืองที่มีอายุประมาณ 5 เดือนขึ้นไป เนื้อของไก่พื้นเมืองจะมีรสชาติดี เนื้อแน่น นอกจากนี้ในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น ตรุษจีน ปีใหม่ และสงกรานต์ จะเป็นช่วงที่ผู้บริโภคมีความต้องการไก่พื้นเมืองจำนวนมาก ทำให้ไก่พื้นเมืองมีราคาสูง และไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค แต่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองที่อยู่ตามชนบทนั้น ไม่อาจขยายตัวการเลี้ยงให้กว้างขวางออกไปได้มากนัก เนื่องจากเกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านปริมาณ หรือผลผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งยังไม่เคยมีรายงานการสำรวจของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องว่าในแต่ละปีนั้น มีไก่พื้นเมืองจำนวนเท่าไร มีปัญหาอันเนื่องมาจากโรคระบาดอีกจำนวนเท่าไรของไก่ที่สูญเสียไป ซึ่งเป็นเรื่องยากในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้แล้วไก่พื้นเมืองยังมีจุดอ่อนอีกหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง ยังขาดการพัฒนา และปัญหาเรื่องโรคระบาดในไก่พื้นเมือง โดยไม่มีวิธีการป้องกันการควบคุมโรคกันอย่างถูกต้องเท่าที่ควร

จังหวัดอุดรธานีตั้งอยู่ในภาคเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆดังนี้ ทิศเหนือ จรดจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน, ทิศใต้ จรดจังหวัดพิษณุโลก, ทิศตะวันออก จรดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ทิศตะวันตก จรดจังหวัดสุโขทัย ทำให้ประชากรในจังหวัดอุดรธานีมีชนบทกรรมนิยมและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 76 ตำบล 559 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 4,899,100 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,707,172 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.85 ของพื้นที่ทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรประมาณ 53,989 ครัวเรือน(สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี, 2542: 7) เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

ได้แก่ การทำนาควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีการเลี้ยงกันมากในจังหวัดอุตรดิตถ์ คือประมาณ 1,274,096 ตัว เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง 21,023 ครัวเรือน(สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุตรดิตถ์, 2542) เนื่องจากลักษณะธรรมชาติของไก่พื้นเมืองมีความแข็งแรงทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ อาหารการกินเก่ง เมื่อเป็นที่นิยมของผู้บริโภค หากมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอย่างถูกวิธี เช่น มีการคัดเลือกพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ การให้อาหารไก่พื้นเมืองที่มีคุณภาพ การสุขภาพ และการป้องกันโรคที่ดี เกษตรกรจะมีแหล่งอาหารโปรตีนที่มีราคาถูกหาได้ง่าย และสามารถจำหน่ายเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองให้ประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาเป็นอาชีพหลักได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยราชการหรือเอกชนที่มีความสนใจ นำไปพิจารณาในการส่งเสริมการประกอบอาชีพการผลิตไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมหรือพัฒนาให้เป็นอาชีพหลัก และเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการวิจัยในขั้นต่อไป

สมมติฐาน

ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองได้แก่รายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกร

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) มีทั้งหมด 16 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ลักษณะส่วนบุคคล

- 1) เพศ
- 2) ประสบการณ์
- 3) การศึกษา

1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

- 1) จำนวนไก่ที่เลี้ยง
- 2) รายได้การเกษตรต่อปี
- 3) ขนาดพื้นที่ใช้ผลิตไก่พื้นเมือง
- 4) การติดต่อกับเพื่อนบ้าน
- 5) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับไก่พื้นเมือง
- 6) ความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมือง

1.3 รูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย

- 1) สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง
- 2) การคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง
- 3) รูปแบบการผลิต
- 4) อาหารและการให้อาหาร
- 5) การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค
- 6) การเกิดโรคระบาด
- 7) รูปแบบการจำหน่าย

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี ได้แก่

รายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ยของเกษตรกร

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

จากตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ลักษณะส่วนบุคคล

- เพศ
- ประสบการณ์
- การศึกษา

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

- จำนวนไก่ที่เลี้ยง
- รายได้การเกษตรต่อปี
- ขนาดพื้นที่ใช้ผลิตไก่พื้นเมือง
- การติดต่อกับเพื่อนบ้าน
- การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตไก่พื้นเมือง
- ความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมือง

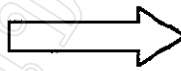
รูปแบบการผลิตและรูปแบบการจำหน่าย

- สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง
- การคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์
- รูปแบบการผลิต
- อาหารและการให้อาหาร
- การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค
- การเกิดโรคระบาด
- รูปแบบการจำหน่าย

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่

- รายได้สุทธิจากการผลิตไก่พื้นเมืองเฉลี่ยของเกษตรกร

ศักยภาพของเกษตรกร หมายถึง ความสามารถของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมือง ซึ่งพิจารณาจากรายได้สุทธิในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกร

ไก่พื้นเมือง หมายถึง ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงไว้ตามบ้านเรือน ทั่ว ๆ ไป รวมทั้งไก่พื้นเมืองที่มีการคัดเลือกพันธุ์เป็นสายพันธุ์ไก่ชน เพื่อใช้เป็นอาหารและจำหน่ายเป็นรายได้

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่มีแม่ไก่ตั้งแต่ 10 ตัวขึ้นไป

ประสบการณ์ หมายถึง จำนวนปีที่ผลิตไก่พื้นเมือง

การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกรผู้ผลิตไก่พื้นเมืองที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา

รายได้การเกษตรต่อปี หมายถึง รายได้เฉลี่ยจากการทำการเกษตรทุกชนิดของเกษตรกรในปีที่ผ่านมา

ขนาดพื้นที่ใช้ผลิตไก่พื้นเมือง หมายถึง จำนวนของพื้นที่สำหรับผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกร

การติดต่อกับเพื่อนบ้าน หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการผลิตไก่พื้นเมืองและข้อมูลทางการตลาด

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับไก่พื้นเมือง หมายถึง การรับข่าวสารที่เกี่ยวกับความรู้ด้านการผลิตไก่พื้นเมือง ตลอดจนข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ผลิตไก่พื้นเมืองจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสารการเกษตร หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

ความรู้ในการผลิตไก่พื้นเมือง หมายถึง ความเข้าใจ และวิธีปฏิบัติในการผลิตไก่พื้นเมือง ได้แก่ พันธุ์ไก่พื้นเมือง การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง อาหารและการให้อาหาร การสุขาภิบาลและการป้องกันโรคและรูปแบบการจำหน่าย

สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง หมายถึง พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยงในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ ไก่คู ไก่กลายพันธุ์ ไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน ได้แก่ ไก่เหลืองหางขาว ไก่ประดู่หางดำ ไก่เขียวหางดำ และไก่เทาหางขาว

การคัดเลือกพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง หมายถึง วิธีการที่เกษตรกรใช้คัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง นำไปเป็นพ่อแม่พันธุ์

รูปแบบการผลิต หมายถึง วิธีการผลิตไก่พื้นเมือง เช่น แบบปล่อย แบบกึ่งขังกึ่งปล่อย และแบบขังเดี่ยว

อาหารและการให้อาหาร หมายถึง รูปแบบของอาหารและการให้อาหารของเกษตรกรที่ใช้ในการผลิตไก่พื้นเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์

การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค หมายถึง การดูแลรักษาความสะอาดโรงเรือนที่ผลิตไก่พื้นเมือง และการใช้วัคซีนป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง ซึ่งทำให้ไก่พื้นเมืองสามารถสร้างภูมิคุ้มกันโรคขึ้นมาได้ตามชนิดของวัคซีน

การเกิดโรคระบาด หมายถึง การเกิดโรคระบาดกับไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรผลิตในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ ไม่เคยเกิดขึ้นเลย เกิดขึ้นบ้างเป็นบางครั้ง หรือเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

รูปแบบการจำหน่าย หมายถึง รูปแบบการจำหน่ายไก่พื้นเมืองของเกษตรกรที่ผลิตในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ ซ้ำแหละไปจำหน่ายเองที่ตลาด จำหน่ายเป็นไก่มีชีวิตที่ตลาด และจำหน่ายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อตามหมู่บ้าน